

VILD med vandløb

– Vi lover jer, at når I kommer til søndag, kan I lave jeres eget restaureringsprojekt. Og I kan gøre det rigtigt.

Insektfinder

Med sparke-metoden løsner biolog Jan Nielsen gruset fra bunden, så vandløbsinsekterne kan drive ned i det finmaskede net.

Af Niels Åge Skovbo
ns@sportsfiskeren.dk

Således startede fiskeplejekonsulenterne Finn Sivebæk og Jan Nielsen fra DTU Aqua deres kursus for en snes vandplejefolk fra det ganske land. Et årligt tilbagevendende og populært kursus, som afholdes i Vejle i samarbejde mellem Danmarks Sportsfiskerforbund og DTU Aqua og med stor hjælp fra Vejle Sportsfiskerforening.

Finansieringen af kurset kommer fra fisketegnsmidlerne og har gennem årene vist sig at være et af de tiltag fra fisketegnsmidlerne, som har skaffet mest vandløbsforbedring og flest fisk for pengene.

På en weekend bliver kursisterne undervist i den lovgivningsmæssige og finansielle del af et restaureringsprojekt, den teoretiske og biologiske tilgang til arbejdet og ikke mindst den praktiske del, hvor kursisterne – iklædt waders og bevæbnet med skovl og greb – anlægger gydebanker og skaber variation i vandløbet.

Ørredvand?

Er vandløbet så rent, at der kan leve ørreder i det? Helt simpelt kan man nøjes med at lede efter vårfluer og andre smådyr som døgnfluer, tanglopper og slørvinger. Her ses husbyggende vårfluer på stenene, og det er bevis på, at vandkvaliteten er god nok.

– Det vi har brugt masser af år på at lære på universitetet, har vi kogt ned til det, I får at vide her på kurset. Det er ikke raketvidenskab det her. Nogle ildsjæle, sund fornuft, grundlæggende teori og så arbejdskraft er det eneste, der kræves, siger Finn Sivebæk.

Samarbejde med kommunerne.

I Danmark er der 64.000 km vandløb. Ud af dem er cirka 25.000 km potentielt gyde- eller opvækstvand for laksefisk. Kommunerne har derfor brug for sportsfiskerne som samarbejdspartnere i arbejdet med at få vandløbene til at leve op til kravene i vandplanerne – især med henblik på at sikre, at der kommer sunde og naturlige bestande af fisk. Hvis sportsfiskerne indgår i et samarbejde med kommunerne, kan kommunerne ofte levere maskinkraft til udbringning af grus og sten, hvis sportsfiskerne vil påtage sig den fysiske del af arbejdet i vandløbet.

Udsætning og rugekasser dur ikke

I årevis har myndigheder og sportsfiskere brugt millioner af kroner på at udsætte fisk i vandløb, som dybest set ikke fysisk var egnede til, at de små ørreder kunne vokse op. Det gælder derfor om at udlægge sten og grus og anlægge gydestryg med den rette dybde, så man sikrer gode gyde- og opvækstmuligheder.

Eksempelvis hjælper det ikke meget at udlægge rugekasser i vandløb med for stor vanddybde, hovedparten af de udklækkede yngel vil nemlig dø meget hurtigt. Brug i stedet energien på at skabe et godt vandløb med stor fysisk variation. Så kommer fiskene helt automatisk, og der vil være rigeligt med nyklækket yngel til at sikre sig en yngeltæthed på 7-8 fisk per meter vandløb, som anses for at være meget tilfredsstillende.

Hvis gydegruset udlægges de rigtige steder, og der ikke er problemer med sandvandring i vandløbet, så kan gydebankerne producere et stort antal yngel mange år ud i fremtiden. Især hvis gydebankerne benyttes af havørreder, der gennemsnitligt gyder 3000-4000 æg per hunfisk.

Stor tilfredshed med kurserne

Da kursisterne nåede søndag eftermiddag, lidt trætte i armene af at skovle grus, var alle enige om, at nu skulle man bare hjem i foreningen og lave noget vandpleje.

– Jeg kan ikke mindes nogensinde at have været på et kursus, hvor man fik så stort et udbytte. Allerede søndag aften var jeg nede ved åen og finde områder til gydebanker, fortalte Claus Ehmsen fra Jels et par dage efter kurset.

Småt men godt

Finn Sivebæk elfisker nogle ganske få meter af den lille Kvak Møllebæk – et tilløb til Vejle Å, som blev restaureret mange år tilbage. Resultatet var imponerende. På det lave vand og under brinkerne var der mere end 50 ørreder.

100 % naturlig

Sådan skal de se ud. 100 % naturlig gydt ørredyngel i smoltstørrelse. For at der kan være mange af dem i vandløbet, er det vigtigt, at der maksimalt er 300-500 m mellem hver gydebanke.

Den sorte løber

Nogle store og kraftige måtter af plastik er velegnede til at lave en slids af. Måtten lægges på bredden, og gruset glider derved lettere ned i bækken.

Den rigtige størrelse

Den rigtige størrelse på gydegruset er vigtig. For vandløb bredere end en meter, er sammensætningen 75 % 16-32 mm (nøddesten) og 25 % 32-80 mm (singels + håndsten). Gruset købes færdigblandet hos nærmeste grusgrav, og fra den såkaldte „Gruspulje“ kan man få udgifterne betalt af Fisketegnsmidlerne.

Kluk kluk

„Klukker“ vandet, er der for stor hastighed på strømmen, og her er bækken ikke velegnet til at udlægge gydegrus. Gruset skal her lægges nedstrøms det lille fald.

En simpel metode

Mellem to landmålepinde opmåles der 10 m vandløb. På den øverste pind, sættes der to strips. Den nederste i vandspejlet og den øverste fem centimeter over. Man stopper med at tilføre grus til åen, når vandstanden er hævet op til øverste strip. Herved sikrer man sig, at opstuvningen er på præcis fem promille.

Beskyt stryget

Bagkanten af gydestryget kan sikres med nogle store sten, som sikrer, at gydegruset ikke skylles væk. Vær dog opmærksom på, at ørredernes gydning sender gydegruset ned ad vandløbet, så før eller siden vil effekten af de store sten være væk.

Visionære Vejle

I Vejle Sportsfiskerforening, som hvert år er med til den praktiske undervisning i restaureringen, har man stor erfaring med at benytte maskiner til det grove arbejde. En minitraktor med tip kan lejes for cirka 1.000,- i døgnet og gør arbejdet let.

Vejle Sportsfiskerforening har gennem mange år været forgangsførende på vandplejefronten. Vejle Å er således helt selvproducerende – takket være en målrettet indsats, hvor der hvert år restaureres flere strækninger i vandløbssystemet.

Variation virker

Trærødder, grene og lignende er rigtig gode, når vandløbene skal restaureres. De giver projektet et naturligt præg, de giver skjul til ørrederne og er samtidig med til at øge vandløbsinsekternes fødegrundlag.

